

© Editura Școala Ardeleană
Cluj-Napoca, str. Mecanicilor nr. 48
Redacția: tel 0364-117.252; 0728.084.801
e-mail: office@scoalaardeleanacluj.ro,
redactie@scoalaardeleanacluj.ro
Difuzare: tel/fax 0364-117.246; 0728.084.803
e-mail: difuzare@scoalaardeleanacluj.ro,
esadifuzare@gmail.com
www.scoalaardeleanacluj.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

MARICA, VALENTIN

Manuscrisul de jad : însemnări la Centenarul Marii Uniri /
Valentin Marica. - Cluj-Napoca : Editura Școala Ardeleană, 2018
ISBN 978-606-797-349-5

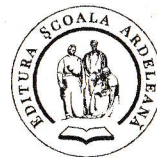
821.135.1

Desen coperta I: Atanase Demian

Editor: Vasile George Dâncu
Coperta: Alexandra Mureșan
Tehnoredactare: Sandra Cibicenco

Valentin Marica

Manuscrisul de jad
Însemnări la Centenarul Marii Uniri

Cluj-Napoca, 2018

Cuprins

Alipiți-vă de bine! Anul suferinței mângâiate	5
Latinitatea strigă din tranșee	8
Înnăscuta neîncredere?	11
Spusa Lor	13
Pledoarie pentru o nouă versiune editorială a eseului <i>Semnificația Ardealului</i> de Vasile Băncilă	16
Sfințenie și vecie	19
Asta nu!	22
Cartea războiului nostru	25
A nu călca porunca istoriei	28
Sfat la îndoiri și învățătură la neștiință	31
Izgonirea din siguranța zilei	34
A rămas doar visul. Brâncuși la căpătâiul de veci al lui Octavian Goga?	38
Aere perennius	40
Stan găsește azi o pungă înainte de a fi pierdut-o Bran	44
A fost odată	46
Înțelepciunea Poetului	49
În rama unei icoane	51
Priviți cu luare aminte	54
Greu este să lovești cu piciorul în balauri	57
Prindeți vulpile...!	60
Cu literă mare	62
Unul dintre picioarele mesei este piciorul lui Iuda	64
Bucuriile maestrului Ion Vlasiu la Bistra Mureșului	67
Cu simțul înnăscut al identificării	70

Spre o invincibilă arhivă de spiritualitate românească...	73
Cămașa de aloe.....	77
Să ningă cu neprihănire pe Câmpia Libertății	81
Când mintea e limpede și, mai ales, dreaptă	83
Așteptând Învierea	86
M-a făcut Dumnezeu!.....	90
A lua putere nouă în răspândirea luminii.....	93
Elie Miron Cristea – spre un loc mai bine definit în istoria culturii române	96
O piesă de teatru uitată	103
Spre o nouă construcție exegetică.....	107
O carte despre Râciu: Corul Bisericii Ortodoxe – chip al dăruirii și iubirii jertfelnice	110
Marele nășăudean.....	113
Despre pâinea și sarea Alor Tăi	116
Cu glas tare	121
Nemărginiri de gândire	124
Făgăduințe	127
Despre Înviere, pornind de la un poem al lui Nicolae Iorga	130
Un theatrum.....	133
Ar fi vrut să fie, la rândul-i, dalb de bătrânețe.....	137
Un posibil atentat la memoria omenirii.....	141
Autorul vieții sale	144
Suflet adânc	150
Să frângă a lumii mască	153
Când energiile „viază”	156
Cântecul barbar	159
Între baionetele puse la arme, un tânăr ofițer de artilerie.....	162
Râul ascuns	165
Surâsul culorilor.....	171
În paradigma ctitoriilor culturale	174

Binepricepuți în ale adevărului.....	177
Dar mai prieten îmi este adevărul.....	180
Cartea ca semn ordonator.....	183
Onoare și creație.....	186
Asupra unei răni a istoriei	189
Un scriitor al vieților înalte.....	192
E în mine un sens	195
Despre cei vechi și iubirea lor de patrie.....	199
Ispita izbăvirii.....	202
Poetul, nuntind Absolutul	207
Orice timp are antologia sa.....	210
Furia sublimă a lui Mihai Eminescu.....	213
Sunetul propriu al manuscriselor	216
Rugăciunea ctitoriilor	219
Cu cât se coace mai mult spiritul.....	226
E păcat și nu e demn!.....	229
Spre drumul drept ca lemnul pe care Hristos a fost răstignit.....	232
Scriind pe lumină cu lumină	235
Faptul a fost săvârșit.....	238
Addenda la o carte veche.....	241
Vasile Netea, întoarcerea la operă	244
Altoirea sufletului.....	247
Periclitarea interesului național	250
Scrisori către cei de-acasă.....	254
Așteptându-ne pe noi înșine	261
Segmente din Arborele Vieții	264
Să fii pământ și totuși să lucești ca stea	269
Pentru că n-aș vrea să-mi fie niciodată rușine de mine, mă rostesc	272
Văzând lumina cea adevărată	276
Pelerinajul artistului	280
Poetul ca o tresărire albastră de sfânt... ..	283

Aureola cuvintelor.....	287
Celor ofensați de adevăr.....	289
<i>Spovedania unei pantere, o nouă carte a Danielei Gifu</i>	293
Și timpul pictează!	297
Sublimarea suferinței	301
Să-ți faci nume propriu din fiorul credinței în bine	306
Nevoia de lumină a trecutului în preludiul morții	311
O înminunare	314
Sentimentul istoriei.....	320
Viața care cheamă viață	326
Jurnal de război.....	328
Mucenicia lui Petru Maior la Reghin	332
În făptura amiezii.....	335
Scrisoare deschisă către cei cu capul prea strâmt, la 15 Ianuarie 2018	338
Dacă n-ar fi nu s-ar povesti.....	340

Alipiți-vă de bine! Anul suferinței mângâiate

Este îndemnul Sfinților Părinți, când anul se înnoiește, când se deschid cerurile, când se sfințesc apele, țarinile, grădinile și casele, spre a fi învinse tulburarea minții, răutatea, trufia, ura, mânia, invidia, trădarea și iubirea de bani. *Alipiți-vă de bine!* e îndemnul duhovnicesc, adică *urâți răul*, ca astfel dragostea – temelia lumii – să nu fie fățarnică, ci atotbinefăcătoare. Cu atât mai mult cu cât se deschide *Anul Centenarului Marii Unirii*, făcându-ne să re trăim *Marea Înviere* a ființei românești.

Am stat la fereastra Crăciunului, simțind cum se mlădie cele trei flori sfinte din vechiul colind, floarea vinului, floarea grâului și floarea mirului. Având *azur în gene* și căutând imaginea legănuțului „de păltinuțu”, ne-am îndepărtat de rumoarea vorbelor deșarte, primind chemarea de a ne lărgi sufletul (Constantin Noica vorbea de *sinele lărgit*), sporindu-ne, astfel, pe noi, fiecare în parte, și sporindu-l pe celălalt; îndepărtându-ne de ceea ce hulea cu glas de foc Osea Prorocul, jurămintele strâmbe, silniciile și întunericul „locuitorilor fără vlagă”.

Așa cum spunea Părintele Cleopa, lăsăm în urmă un păcat și punem în locul lui o virtute, așezând viața între semnele înmulțirii și cele ale scăderii: *Cu mâne zilele-ți adaogi/ Cu ieri viața ta o scazi...* Așadar,

petrecem Anul Vechi spre un nou răsărit al soarelui, prevestindu-i umbletul prin obiceiul Vergelului, al Semănatului, al Strigatului peste sat, prin metafora verdelui fraged cuprinsă în Sorcovă, prin hiperbolele binelui din versurile Pluguşorului sau prin imaginile purităţii din colindele de Anul Nou în care nouă cerbi din munte *nu beau din pahare, ci doar din izvoare*. Spicul va fi cât vrabia, holdele „cu bobul des şi pe creste şi pe şes”, pustiul se va preface în *iezer de ape*, omul va fi tare ca piatra – iute ca săgeata, mesele vor fi întinse, zilele ca firul de trandafir. Prefigurările includ revărsări de lumină, dar şi ideea de trudă şi de dragoste pentru fapta cea bună, căci, se spune, Dumnezeu se uită mai ales la dragostea cu care au fost făcute faptele ce duc spre înnoire. *Imită, omule, pământul! scriu cărţile sfinte. Fă roade ca el!*

Înnoid timpul şi lumea prin rodire, omul ia aminte la felul în care Sfinţii Părinţi vorbeau de fiinţa desăvârşită ca fiind cea care primeşte cu o egală stare a Duhului toate schimbările vieţii, atât cele fericite, cât şi cele nefericite. Astfel, îi urăm omului puterea de a găsi *Sensul* (Sinea!) Anului Nou. Andre Gide în *Jurnal* vorbea despre singura dramă care-l interesează: lupta fiinţei cu ceea ce o împiedică să fie autentică. La fel scria Eminescu despre cei care în prăpastie vor cădea, dacă nu vor şti să desluşască sensurile (*enigmele!*) unui An Nou, dacă-l vor lăsa rob de cei *cu capul prea strâmt, pitici moderni îmbrăcaţi în zale ruginite*.

Îi urăm omului *alipirea de bine* pornind de la o reflecţie din scrierile Sfântului Vasile cel Mare: *Pe calea binelui mai degrabă oboseşti odihnindu-te, decât ostenindu-te; căci Anul Nou nu e un timp oarecare, e veghe (reveillon în limba franceză înseamnă veghe), prilej de împăcare, iertare, cordialitate, prietenie, afirmarea dragostei părinteşti, prilej de îmbrăţişare a celor ce-şi alipesc binele în gând şi suflet, fiind, în acelaşi timp, şi susurul unor deliberări interioare, asemuindu-se cuvintelor Marelui Oedip despre deplina lumină. De aceea, adăugăm, în felul nostru, ca urare, rânduri din Rugăciunea stareţilor de la Mănăstirea Optina: *Doamne, dă-mi să întâmpin cu linişte sufletească tot ce îmi aduce ziua care începe (...)* *Călăuzeşte voinţa mea şi învaţă-mă să mă rog, să cred, să nădăjduiesc, să rabd, să iert şi să iubesc!**

Latinitatea strigă din tranșee

Se spune că nu avem o tradiție a *consemnării*, a *înregistrării*. Literatura noastră nu consemnează cum trebuie și cât trebuie tragedia războiului, fenomenul colectivizării, teroarea politică bolșevică, situația tragică a țăranimii în istorie. Catherine W. Reilly enumeră 2.225 de scriitori englezi care au scris despre primul război mondial. În *La littérature de la Guerre* (v. Jean Vic), lista scriitorilor de război în limba franceză se întinde pe 18 pagini. Chiar dacă literatura română nu are această amplasare numerică a consemnărilor, încorporează pagini antologice despre „scufundările” de atunci ale omului „în deficit de existență”; *invincibile argumentum* când detaliem pe tema *Centenarului Marii Uniri*. Rădăcinile evenimentului de la 1 Decembrie 1918 se cer cunoscute.

După Război, prin urmările acestuia, scria Camil Petrescu, omul este exclus de la posibilitățile vieții. Scriitorul se afla în 1916 pe front cu Regimentul 22 Infanterie, un obuz afectându-i auzul pentru tot restul vieții. În versurile din *Ciclul morții*, soldați și ofițeri striviți de cataclismul războiului înaintază în marșul greu al stingerii vieții, cu fețe mutilate, încărcate de spaimă, epuizare și dezorientare. Mărșăluirea fără țintă îi transformă în măști. Trupuri sleite, „fierte” în sudoare, înaintază istovitor și inert spre o depărtare fără de sfârșit, terifiantă: *La*

câtiva pași, un cap! Cu bulgări de noroi în gură! Și pete murdare de zgură! Pe ochii sticloși...

Cetele de soldați posomorâți, cu privirile abrutizate, apar și în *Inscripțiile pe un scut și o targă*, versurile lui Perpessicius scrise cu mâna stângă. Scriitorul avea 25 de ani când începuse primul război mondial. Pleacă pe frontul dobrogean unde este grav rănit la brațul drept. Medicul francez Dufreche îi salvează mâna de la amputare integrală prin rezecția cotului. Învață să scrie cu mâna strângă.

Pe front, dar și în spatele liniilor de luptă, consemnează Hortensia Papadat Bengescu, suferința a fost *peste putere*. Soră de caritate la Crucea Roșie în gara Focșani, Bengescu trăiește experiența războiului, cuprinzând-o în metafora *balaurului*; trenul care aducea răniții și morții de pe front, *schelete vorbitoare* scufundate în povârnișul gol al morții. Eroina romanului *Balaurul*, un arhanghel îmbrăcat în alb, se luptă cu iadul.

Imaginile războiului ce transformă și nădejile în cadavre apar în memoriile lui George Topârceanu despre luptele de la Turtucaia din septembrie 1916, lupte lungi și tragice, trăite pe viu de poet pe pământul Bulgariei „de la Hagifaclar până-n fundul Macedoniei pietroase”, unde s-au jertfit peste 7000 de ostași și ofițeri români și unde peste 28.000 de români au fost luați prizonieri, îngroziți în umilință: „Duceau o viață amară de ocași, scoși de sub ocrotirea oricărei legi (...) Oamenii nu se spălau niciodată; setea și-o potoleau din șanț ori mâncând zăpadă de

pe câmp. Nenorociții noștri țărani nu mai aveau nimic omenesc în ei. Îmbrăcați în niște zdrențe de culoare mohorâtă, fără nume, pe care vântul umed sau crivățul tăios le hărțuia în toate părțile, purtând în picioare cârpe învălătucite, legate de sfoară, slabi, murdari, cu față pământie, cu ochi sticloși, cu mintea rătăcită de atâta mizerie, păreau niște cadavre care s-au sculat cu pământul în cap și-au ieșit la lumina zilei în hainele lor putrede, îmbibate de țărână”.

Jertfe, mutilări fizice și sufletești, frustrări și moarte, întrezărind, însă, un timp al răscumpărării. Octavian Goga, pe frontul din Dobrogea în 1916, alături de fratele său Eugen, rănit și infirm pe viață, scria: *Din mii de guri cu chiot de aramă/ Latinitatea strigă din tranșee.*

Înnăscuta neîncredere?

Când despre națiunea română se vorbește rar și în semitonuri, cartea Marelui Mihai Eminescu ne face să înțelegem că fiecare pas spre înaintea e recunoașterea de sine a națiunii, venirea ei în fire. În crezul eminescian, cuvintele din Biblie: „*În sudoarea frunții tale îți vei câștiga hrana*” nu sunt blestem, ci binecuvântare, căci în sudoare frunții omul se cunoaște pe sine, înfăptuind o *muncă națională* care să înlăture ruina și barbaria, păstrând ființa în haina neîmbătrânirii. Astfel de roduri sunt greu de câștigat, însă sensul lor duc spre înalta civilizație în fața căreia „străini și semistrăini” să nu mai falsifice dreptul, viața publică, datinile, istoria și limba, adică ceea ce întăresc vertebrele națiunii și fac ca un popor să se cunoască pe el însuși, păstrându-și originalitatea și tinerețea.

Ce bine i-ar sta zilei noastre să despice firul unor asemenea idei!

Dar...

Cel căruia i s-a ursit tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte, scrie Eminescu, merge în largul lumii s-o mântuiască de la pieire, luptându-se cu primejdiile fiarelor, deschizând împărății bogate și puternice, ca apoi să ajungă la palatul unde-l aștepta neîmbătrânirea și nemurirea. Numai că, plecând într-o bună zi la vânatoare, adormi într-o vale